

ဟိန်ခိန်ဒီဖျာန်ပိန်မုန်မုန်နံ၊
တၢ်ဂ့ၢ်မိၢ်ပျၢ်-ဟူးဂဲၤဆူၣ်ဒိန်ထီၣ်လၢမုန်ခွါတၢ်ထဲသိးတုၤသိးအဂီၢ်
ကျား/မတန်းတူရေးအတွက်စွမ်းစွမ်းတမံလုပ်ရှားကြစို့

ကညီပိန်မုန်ကရၢတၢ်ယုထီၣ်တဖၣ်

- (၁)ပလိၣ်ဘၣ်အါထီၣ် ပိန်မုန်အတၢ်ပၣ်ယုၣ်လၢ ကညီဒီကလုာ်စၢဖိၣ်ကရၢ အတၢ်တီခိၣ်ရိၣ်မဲအပူၤ
- (၂)တၢ်ဟ့ၣ်ဂံၢ်ဟ့ၣ်ဘါပိန်မုန်လၢကပၣ်ယုၣ်အါထီၣ်လၢတၢ်တီခိၣ်ရိၣ်မဲအပူၤ
- (၃)ပိန်မုန်ကဘၣ်ပၣ်ယုၣ်လၢတၢ်ကတိၤတၢ်မုန်တၢ်ခုၣ်အပူၤ
- (၄)ပတုၣ်ကွံာ်တၢ်ကတိၤလိာ်လုၤဒီးတၢ်ကတိၤတဆဲးတလၢလၢပိန်မုန်အဖီခိၣ်
- (၅)ပိန်မုန်တၢ်ပၣ်ယုၣ် (၃၀မျးကယၤ)လၢ တၢ်တီခိၣ်ရိၣ်မဲအပူၤဒီး တၢ်မုန်တၢ်ခုၣ်အပူၤတၢ်ကဘၣ်မၤဖျါထီၣ်အမိၢ်လံၤမိၢ်ပျၢ်တဘျီယီ
- (၆)ပၢ်လီၤတၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤလၢ နကဒုးပၣ်ယုၣ်ပိန်မုန်လၢ တၢ်တီခိၣ်ရိၣ်မဲအပူၤ ဒ်နတၢ်အၢၣ်လီၤအသိးတက့ၢ်.

ဘၣ်မနုၤအယီၤလၢပဘၣ်ယုထီၣ်တၢ်သ့ၣ်တဖၣ်အံၤလဲၣ်.

၁.ကီၢ်ပယီၤပဒိၣ်အၢၣ်လီၤတ့ၢ်လံအသးလၢ ဟိန်ခိန်ဒီဘၣ်အမဲာ်ညါလၢ ကမၤလီၤမၢ်ကွံာ်တၢ်ကွၢ်တလီၤထီၣ်ဒါပိန်မုန်ဒီးကစိၣ်ကဖီထီၣ်ပိန်မုန်တၢ်ခွဲးတၢ်ယာ်ဒီးဒုးပၣ်ယုၣ်ဂီၢ်ယုၣ်ပိန်မုန်တဖၣ်ဒီး(၂၀၀၈)နံၣ်တၢ်ဘျီခိၣ်သ့ၣ်ဟ့ၣ်တၢ်တုၤသိးထဲသိးလၢပိန်မုန်ပိန်ခွါအယီၤဒ်အတၢ်အၢၣ်လီၤအိၣ်အသိးပယုထီၣ်လၢကမၤလၢထီၣ်ပွဲၤထီၣ်ဝဲန့ၣ်လီၤ.

၂.ခ့ၣ်အဲၣ်ယုၣ်-ကညီဒီကလုာ်စၢဖိၣ်ကရၢစ့ၢ်ကိးဆဲးလီၤအမံၤလၢထံဂုၤကီၢ်ဂၤအလံာ်ယံးယာ်အပူၤလၢကမၤလီၤမၢ်ကွံာ်တၢ်စုဆူၣ်ခိၣ်တကး, တၢ်ကွၢ်တလီၤဒီးဒုးပၣ်ယုၣ်ဂီၢ်ယုၣ်ပိန်မုန်လၢ တၢ်တီခိၣ်ရိၣ်မဲအပူၤတကးဒံးဘၣ်. အဝဲသ့ၣ်အၢၣ်လီၤစ့ၢ်ကိးအသးလၢ ထံကီၢ်ဒီဘၣ်တၢ်ပတုၣ်တၢ်ခးအလံာ်ယံးယာ်အပူၤလၢကဒုးပၣ်ယုၣ်ပိန်မုန်အစ့ၤကတၢ်(၃၀)မျးက

ယ၊ ဒီးကညီဒီကလုာ်စာဖျိာ်ကရ၊ တာ်ဘျာ်ခိာ်သ့ၣ်အပူၤစ့ၢ်ကိး ယုၤန့ၢ်ပိာ်မုာ်တာ်ပာ်ယုာ်မာ သကိးတာ်အယိၣ်အဝဲသ့ၣ်အာ်လီၤပာ်တ့ၢ်အသးအသိးပဟ့ၣ်တခုထီၣ်ဒီးယုထီၣ်လၢက မၤလၢထီၣ်ပွဲထီၣ်ဝဲန့ၣ်လီၤ.

၃.ကညီပိာ်မုာ်တဖၣ်ဂဲၤလီာ်ပာ်ယုာ်လၢကညီတာ်ဟံၢ်ဆါအပူၤစးထီၣ်လၢတာ်ဟံၢ်ဆါစးထီၣ် လံၤလံၤန့ၣ်လီၤ. အဝဲသ့ၣ်တာ်ပာ်ယုာ်မၤသကိး တာ်အိၣ်လၢကျဲအဘိဘိၣ် ဟံၢ်ပြးခိာ်န့ၢ်, သု ခိာ်ဒီးသးဖိ, ပုၤဝံတာ်ဖိ, ပုၤဖိမ့ၤဖိ, ကသံၣ်သရၣ်မုာ်, ဒီးဖိာ်, သဝီသးပုၤမုာ်, ကွၢ်ထွဲသးဖိ သးမါ, ကွၢ်ထွဲခိာ်န့ၢ်, ကွၢ်ထွဲကဟုကယာ်သးအဖိအလံၤတဖၣ်, ကွၢ်ထွဲပုၤလၢလိာ်ဘၣ် တာ်မၤစၢၤသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ပလိာ်ဘၣ်တာ်ပာ်ပနီၣ်ပိာ်မုာ် အတာ်ပာ်ယုာ်မၤသကိးတာ်ဒီး တကတီၢ်ယီလၢ တာ်တီခိာ်ရိၢ်မဲအပူၤမ့ၢ်ဂ့ၤ, တာ်သ့ၣ်ထီၣ်တာ်မုာ်တာ်ခုၣ်အပူၤ မ့ၢ်ဂ့ၤပလိာ် ဘၣ်အါထီၣ်လၢပိာ်မုာ်ကပာ်ယုာ်အါထီၣ်ဒီးပယုထီၣ်အါန့ၣ်လီၤ.

ကိာ်ပယီပဒိၣ်အံၤမၤတာ်မနုၤလၢကမၤလၢထီၣ်ပွဲထီၣ်အတာ်အာ်လီၤတ့ၢ်လံၤအသးသ့ၣ်တ ဖၣ်အံၤလဲၣ်.

ကိာ်ပယီပဒိၣ်အိၣ်ဒီးတာ်အာ်လီၤအီလီၤသးအါမးလၢအဘၣ်ယးဒီးပိာ်မုာ်တာ်တုၤသိးထဲ သိးန့ၣ်လီၤ. (၂၀၀၈)တာ်ဘျာ်ခိာ်သ့ၣ်တြီယာ်ဝဲ တာ်သူတာ်စုဆူၣ်ခိာ်တကးလၢ ပိာ်မုာ်အဖိ ခိာ်ဒီးတကးဘၣ်ဝဲဖျါဝဲလၢမတၢတကမးတဘၣ်ကွၢ်တလီၤထီၣ်ဒါပိာ်မုာ်ဘၣ်.

(၂၀၀၈)ကိာ်ပယီတာ်ဘျာ်ခိာ်သ့ၣ်အဆါဒိၣ်(၈)ဝဲဖျါထီၣ်ဝဲလၢ

“၄. ပဒိၣ်တဘၣ်ကွၢ်တလီၤထီၣ်ဒါ မ့တမ့ၢ်အဲၣ်လီၤဆီထံဖိကိာ်ဖိနီတက ခိဖျါအကလုာ်, အ တာ်အိၣ်ဖျါ,တာ်ဘျာ်တာ်ဘါ,လီၤလၢ,တီၤပတီၢ်,မုာ်ခါဒီးတာ်ထူးတာ်တီၤအယိဘၣ်.

၅. ထံဖိကိာ်ဖိတဖၣ်ကဘၣ် မုာ်လၢသးခုဘၣ် တာ်တုၤသိးထဲသိးဒ်တာ်လၢ အဖိလၢတဖၣ် အံၤန့ၣ်လီၤ.

(က)ပဒိၣ်တာ်ဖံးတာ်မၤတဖၣ်

(ခ)တာ်ယုတာ်ဖံးတာ်မၤတဖၣ်

(ဂ)တာ်ကူၣ်လဲၤမၤကၤ

(ဃ)မုာ်ကျါဝဲၤကွၢ်တာ်ဖံးတာ်မၤ

(င)တာ်စုသ့အတာ်သ့တာ်ဘၣ်ဒီးတာ်သ့ၣ်ညါန့ၢ်ဟံၢ်တဖၣ်

(စ)တာ်ဟးယုသ့ၣ်ညါဘၣ်ယးဒွဲလၢကူၣ်သ့,စဲအ့ၣ်ဒီးစးဖိကဟၣ်ကူၣ်သ့တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

၆. ပိာ်မုာ်တဖၣ်ကဘၣ်န့ၢ်ဘၣ် တာ်ခွဲးတာ်ယာ်တမံၤယီဒီး ဘူးလဲထဲသိးတုၤသိးဒီး ပိာ်ခါတ ဖၣ်လၢတာ်မၤတခါယီအပူၤန့ၣ်လီၤ.

၇. ထံကိာ်ပဒိၣ်ကဘၣ်ယုထၢထီၣ် မ့တမ့ၢ်ဟ့ၣ်မူဟ့ၣ်ဒါပုၤလၢ အတအိၣ်ဒီး တာ်ကွၢ်တလီၤ တာ်မ့တမ့ၢ်အဲၣ်ဒီးဆံးထံဖိကိာ်ဖိလၢတာ်တီၣ်ထီၣ်ပုၤလီၤလၢ,မ့တမ့ၢ်ဟ့ၣ်မူဟ့ၣ်ညါခိဖျါက

လုပ်, အတိအကျအိပ်ဖျက်, တာဘူတတ်ဘာ, ဒီး မုဉ်ခွါအယိဘဉ်. ဘဉ်ဆဉ် သနပ်ကုတတ်အဝဲအံ၊ တဘဉ်တြိယာဝဲပိဉ်မုဉ်ခွါတဖဉ်လၢ လီၤလၢလၢညီၣ်န့ၣ်ဂ့ၤဝဲကြးဝဲလၢ ပိဉ်ခွါတဖဉ်အဂီၢ်န့ၣ်ဘဉ်.

၂၆. ထံကီၢ်ပဒိဉ် ကဘဉ်ဟ့ၣ်ဂံၢ်ဟ့ၣ်ဘါဒီး ဟ့ၣ်တတ်ဆိဉ်ထွဲမၤစၢဆူ ထံဖိကီၢ်ဖိအအိဉ်လၢ အအိဉ်ဒီး တတ်သ့တတ်ဘဉ်လီၤလီၤဆိဆိလၢ တတ်ကူဉ်ဘဉ်ကူဉ်သ့အပူၤ, တွးတအိဉ်လၢအဝဲသ့ၣ်ကလုာ်, တတ်ဘူတတ်ဘါဒီး မုဉ်ပိဉ်မုဉ်ပိဉ်ခွါအယိဘဉ်.

ဒ်န့ၣ်အသိးလၢဟီဉ်ခိဉ်ဒီဘဉ် အမဲဉ်ညါကီၢ်ပယီၤ အာဉ်လီၤအိလီၤအသးဒီး ဆဲးလီၤအမံလၢလံာ်ယံးယာ်(၃)ခါန့ၣ်လီၤ.

၁. ကီၢ်ပယီၤပဒိဉ် အတတ်အာဉ်လီၤအိလီၤသး အခိဉ်ထံးကတၢ်လၢ ဟီဉ်ခိဉ်အမဲဉ်ညါမုဉ်ဝဲဝဲ (၁၉၉၅)န့ၣ်ဒီး အဝဲအာဉ်လီၤအသးလၢ“ ဟီဉ်ခိဉ်ဒီဘဉ်တတ်မၤလီၤမၤကွံာ် တတ်စုဆူဉ်ခိဉ်တကးထီဒါပိဉ်မုဉ်အလံာ်ယံးယာ်(CEDAW)န့ၣ်လီၤ.

- ◆ ကမုဉ်တတ်ခွဲးတတ်ယာ်ဒီးဖိးသဲးစးတီၤပတီၢ်လၢပိဉ်မုဉ်တဖဉ်အဂီၢ်
- တတ်ခွဲးတတ်ယာ်လၢတတ်ကဟ့ၣ်တတ်ဖး, ကမၤဘဉ်ပဒိဉ်ပပုၢ်တတ်ဖံးတတ်မၤလၢရူလၢတုး,
- တတ်ခွဲးတတ်ယာ်လၢ တတ်တဘဉ်ကွံာ်တလီၤပိဉ်မုဉ်လၢ တတ်ကူဉ်ဘဉ်ကူဉ်သ့အပူၤ, တတ်ဖံးတတ်မၤအပူၤ, တတ်မၤမုဉ်ကျိၤဝဲၤကွံာ်အပူၤဒီးပုၤဂ့ၢ်ဝီတတ်ဖံးတတ်မၤတဖဉ်အပူၤဘဉ်န့ၣ်လီၤ.
- ပိဉ်မုဉ်တတ်တုၤသိးထဲသိးလၢပဒိဉ်တတ်မၤဒီးမုဉ်ကျိၤဝဲၤကွံာ်တတ်မၤအပူၤဒီး
- ပိဉ်မုဉ်တတ်တုၤသိးထဲသိးလၢတတ်ယုထၢပုၤလၢကဖျိအသး, တတ်ကဲမိၢ်ကဲပာ်, နီၢ်ကစၢ်တတ်ခွဲးတတ်ယာ်, ဒီးတတ်ပာဘဉ်တတ်စုလီၢ်ခိဉ်ခိဉ်တဖဉ်န့ၣ်လီၤ.
- ◆ စၢသ့ၣ်တတ်ခွဲးတတ်ယာ်တဖဉ်
- တတ်ခွဲးတတ်ယာ်လၢ တတ်ကဟ့ၣ်နီၤလီၤမူဒါ တုၤသိးထဲ သိးလၢတတ်ဒုးဒိဉ်ထီဉ်ဖိတဖဉ်တတ်ခွဲးတတ်ယာ်လၢ တတ်ဒီးန့ၢ်မိၢ်ဖိဆံးတတ်ဒီသဒါဒီး တတ်ဆိဉ်ထွဲမၤစၢ တတ်အံးထွဲကွံာ်ထွဲဖိလၢ အပဉ်ယုာ်ဒီး တတ်ဒီးန့ၢ်တတ်ပိးတတ်လီၤလၢ အလိဉ်တဖဉ်ဒီး တတ်ဟံးတတ်အိဉ်ဘျဲးဖဲ ဖိဆံးအိဉ်အခါဒီးတတ်ခွဲးတတ်ယာ်လၢကယုထၢလၢကဟံးဖိမ့တမ့ၢ်တဟံးဖိဘဉ်န့ၣ်လီၤ.
- ◆ တတ်ဆဲးတတ်လၢလၢအဟဲဒီဘဉ်ပိဉ်မုဉ်တီၤပတီၢ်
- ထံကီၢ်လၢအဆဲးလီၤမံသဉ်လၢ လံာ်ယံးယာ်အပူၤအံၤ ကဘဉ်ဘျီဘဉ်က့ၤပုၤဂ့ၢ်ဝီဒီး တတ်ဆဲး တတ်လၢတဖဉ်လၢ ကမၤလီၤမၤကွံာ်မုဉ်ခွါတတ်ထံဉ်သံ, တတ်ကွံာ်တလီၤဒီးတတ်ကွံာ်မဲဉ်တဖဉ်ဒ်အမုဉ်, တတ်ဆိတလဲကွံာ်အလံာ်ဖးတဖဉ်, တတ်သိဉ်လိကွံာ်တတ်ရဲဉ်တတ်ကျဲတဖဉ်ဒီး တတ်သိဉ်လိ ဒ်သိးကထူးကွံာ် မုဉ်ခွါတတ်ထံဉ်တတ်ထံဉ်သံလၢ အဘဉ်တတ်သိဉ်လိ

အိလော့ကို, တာ်ကူၣ်ဘၣ်ကူၣ်သ့အသနူပူတဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

- ဘျါရဲကွံာ်တာ်ပာ်သ့ၣ်ပာ်သးဒီး တာ်ဆိကမိၣ်ဆိကမးလၢ အတဂုၤဒ်အမ့ၢ်လၢပဒိၣ်ဒီးထံရူၢ်ကီၢ်သးတာ်မၤအံၤမ့ၢ်ဒၣ်ထဲ ပိာ်ခွါတဖၣ်အဂီၢ်ဒီးပိာ်မုာ်တဖၣ် ကဘၣ်အိၣ် လၢဟံၣ်လၢယီၤန့ၣ်လီၤ.

၂. ဘီမ့ၢ်စၢဖျိၣ်ကရၢ ဘၣ်ဘၢကီၣ်ကးကရၢ တာ်ဆၢတဲာ်နီၣ်ဂံၢ်(၁၃၂၅)အံၤစ့ၢ်ကီးကီၢ်ပယီၤပဒိၣ်အိၣ်ဒီး မုဒါလၢကမၤလိၣ်ထီၣ်ဖးထီၣ်ဝဲန့ၣ်လီၤ. တာ်ဆၢတဲာ်နီၣ်ဂံၢ်(၁၃၂၅)အံၤဘၣ်တာ်အၢၣ်လီၤတူၢ်လိာ်အီၤဖဲလၢအီးကထိဘၣ်(၂၀၀၀)န့ၣ်အံၤန့ၣ်လီၤ.

တာ်ဆၢတဲာ်အဝဲအံၤတဲာ်ဘၣ်ပး ပိာ်မုာ်ဒီးဖိသၣ်တဖၣ်အံၤ မ့ၢ်ပုၤဘၣ်ဒိလၢ စုကဝဲတၢ်သဘၣ်ဘၣ်အပူၤအဒိၣ်ကတၢ်န့ၣ်လီၤ. တာ်ဆၢတဲာ်အံၤယုထီၣ်ဝဲ ထံကီၢ်ကိးဘုၣ်ဒဲးဖဲကတၢ်ရဲၣ်ကျဲတၢ်လၢ တာ်ကပတုာ်ကွံာ်တာ်သဘၣ်ဘၣ်မ့ၢ်ဂုၤ, ရဲၣ်ကျဲသးလီၢ်သးကျဲပုၤအခါမ့ၢ်ဂုၤ, သ့ၣ်ထီၣ်က့ၤပုၤတတၢ်အဆၢကတီၢ်မ့ၢ်ဂုၤဒီးဖဲတာ်သဘၣ်ဘၣ်ဝံၤအလီၢ်ခဲရဲၣ်ကျဲတၢ်လဲၤထီၣ်လဲၤထီၣ်တာ်မၤတဖၣ်မ့ၢ်ဂုၤကဘျါရဲကွံာ်စုကဝဲတၢ်ဘၣ်သဘၣ်ဘၣ်အတၢ်ဟဲဒိ ဘၣ်ဆူပိာ်မုာ်ဒီးဖိသၣ်တဖၣ်တကးဘၣ်ကဒုးပၣ်ယုာ်ပိာ်မုာ်တဖၣ်လၢတာ်မၤတာ်ဆၢတဲာ်အပူၤတဆိဘၣ်တဆိန့ၣ်လီၤ.

၃. ဝုာ်ဘုကူပျံၣ်စီၢ်လၢတာ်ဟူးတာ်ဂဲၤအဂီၢ်(Beijing Platform for Action)

ပျံၣ်စီၢ်လၢတာ်ဟူးတာ်ဂဲၤအဂီၢ်အံၤမ့ၢ် တာ်ရဲၣ်လီၤကျဲၤလီၤလၢ ပိာ်မုာ်တာ်ဒုးသ့ထီၣ်ဘၣ် ထီၣ်အဂီၢ်လၢ အယံာ်န့ၢ်အနံၣ်(၂၀)လၢ အဘၣ်တာ်အၢၣ်လီၤတူၢ်လိာ်အီၤလၢ ပိာ်မုာ်ဒီးထံကီၢ်တဖၣ်လၢ အအိၣ်လၢဟီၣ်ခိၣ်ချၢအပူၤဖဲ တရူးကီၢ်န့ၣ်လီၤ. အတၢ်မ့ၢ်လၢကွံာ်စီမ့ၢ်ဝဲတာ်မၤချူထီၣ်ပိာ်မုာ် တာ်တုၤသိးထဲသိးန့ၣ်လီၤ. တာ်အံၤဆိၣ်ဖျိးကွံာ်ဝဲဒၣ် ထံကီၢ်တဖၣ်လၢကထုးကွံာ်တာ်လၢအပတုာ်ယာ်ဝဲပိာ်မုာ်လီၤလီၤဆိဆိလၢအဘၣ်ပးဒီးတာ်ဟူးဂဲၤလၢပဒိၣ်တာ်မၤမ့ၢ်ဂုၤဒီး နီၢ်တဂၤတာ်အိၣ်မူအပူၤမ့ၢ်ဂုၤန့ၣ်လီၤ. တာ်အံၤပာ်ဖျါထီၣ်ဝဲပိာ်မုာ် ကဘၣ်အိၣ်ဒီး တာ်န့ၢ်ပာ်ဘၣ်လၢအတုၤသိးထဲသိးလၢတာ်မၤတာ်ဆၢတဲာ်တဖၣ်လၢအဘၣ်ပးဒီးမ့ၢ်ကျိၤဝဲကွံာ်, ပုၤဂုၢ်ဝီ, တာ်ဆဲးတာ်လၢဒီး ထံရူၢ်ကီၢ်သးတဖၣ်န့ၣ်လီၤ. တာ်အံၤအဒိပညီမ့ၢ်စ့ၢ် ကီးလၢ တာ်ဟ့ၣ်နီၤလီၤတာ်စိတာ်ကမိၤဒီး မုဒါအံၤတာ်ကဘၣ်သ့ၣ်ထီၣ်န့ၢ်အီၤလၢ ပိာ်မုာ်ဒီး ပိာ်ခွါအဘၣ်စၢဖဲလၢဟံၣ်ပုၤယီၤပုၤမ့ၢ်ဂုၤ, လၢတာ်မၤလီၢ်အပူၤမ့ၢ်ဂုၤဒီးလၢထံကီၢ်ဒီးဟီၣ်ခိၣ်ဒိဘုၣ်ပုၤတတၢ်အပူၤမ့ၢ်ဂုၤန့ၣ်လီၤ.

ပျံၣ်စီၢ်လၢတာ်ဟူးတာ်ဂဲၤအဂီၢ်အံၤ ယုန့ၢ်ပုၤကိးဂၤဒဲးလၢ ကဟူးဂဲၤဒုးအိၣ်ထီၣ် တာ်မုာ်တာ်ခုၣ်လၢအမ့ၢ်အတီ, လၢအအိၣ်ဒီးပုၤကူပုၤကညီတာ်ဒိသ့ၣ်ဒိသးလၢဟီၣ်ခိၣ်အံၤခီဖျိတာ်

ဟ်ကဲပုၤဟီၣ်ခိၣ်ဖိခွဲးယၢ်,တၢ်သဘျုးပၣ်ယုၣ်ဒီးတၢ်တုၤသိးထဲသိးလၢပုၤကိးဂၤ,လၢအသး နံၣ်လီၤဆိတစံးဒီးလၢတၢ်အိၣ်မူဒိတကတီၢ်န့ၣ်လီၤ.

ခ့ၣ်အဲၣ်ယုၣ်-ကညီဒိကလုာ်စၢဖျိၣ်ကရၢ မၤမနုၤလၢတၢ်မၤလီၤမၢ်ကွံာ် တၢ်ကွၢ်တလီၤဒီးတၢ် ငးပၣ်ယုၣ်ပိာ်မုၢ်လၢတၢ်တီခိၣ်ရီၢ်မဲဒီးတၢ်မုၢ်တၢ်ခ့ၣ်အပူၤလံလဲၣ်.

ခ့ၣ်အဲၣ်ယုၣ်ကညီဒိကလုာ်စၢဖျိၣ်ကရၢ အိၣ်ဒီးတၢ်အၢၣ်လီၤသးအါမးလၢ ကငးပၣ်ယုၣ်ပိာ် မုၢ်လၢတၢ်တီခိၣ်ရီၢ်မဲဒီးတၢ်မုၢ်တၢ်ခ့ၣ်အပူၤန့ၣ်လီၤ.

၁. ခ့ၣ်အဲၣ်ယုၣ်တၢ်ဘျုးခိၣ်သ့ၣ် ယုၣ်န့ၣ်ပိာ်မုၢ်တၢ်ပၣ်ယုၣ်မၤသကိးတၢ်ဒီး လီၢ်ခၢၣ်သးခိက ရဲး(၆)ဘျီတဘျီတၢ်ဆၢတဲာ်အိၣ်စ့ၢ်ကိးလၢ တူၢ်လိာ်ပိာ်မုၢ်တၢ်မၤသကိးတၢ်(၃၀)မူးကယၤ န့ၣ်လီၤ.

၂. ဖဲယနံာ်အိၣ်အလံာ်တၢ်အၢၣ်လီၤသး(Geneva Call deed of commitment) လၢကညီဒိ ကလုာ်စၢဖျိၣ်ကရၢ လဲဆဲးလီၤအစုမုၢ်ကျါဖဲ(၂၀၁၃)နံၣ်အပူၤစ့ၢ်ကိး လံာ်တၢ်အၢၣ်လီၤသး အံၤဘၣ်ထွဲဒီးတၢ်မၤလီၤမၢ်ကွံာ်တၢ်ကွၢ်တလီၤပိာ်မုၢ်, တၢ်ဒီးသအပိာ်မုၢ်အိၣ်ယုၣ်ဒီး တၢ်ငး ပၣ်ယုၣ်ပိာ်မုၢ်လၢတၢ်တီခိၣ်ရီၢ်စ့ၢ်ကိးန့ၣ်လီၤ.

၃. ကီၢ်ဒိတဘျုးတၢ်ပတုာ်တၢ်ခးအလံာ်ပံးယၢ်(NCA)လၢကီၢ်ဒိတဘျုး တၢ်ပတုာ်တၢ်ခး အလံာ်တၢ်အၢၣ်လီၤအိၣ်လီၤလၢ ခ့ၣ်အဲၣ်ယုၣ်-ကညီဒိကလုာ်စၢဖျိၣ်ကရၢ ဆဲးလီၤအမံၤဖဲ (၂၀၁၅)နံၣ်အပူၤန့ၣ် တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤလၢ အဘၣ်ပးဒီး ပိာ်မုၢ်အတၢ်ပၣ်ယုၣ်မၤသကိးတၢ် လၢတၢ်မုၢ်တၢ်ခ့ၣ် အတၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤအပူၤန့ၣ်, အိၣ်ဒီးတၢ်အၢၣ်လီၤလၢ “ပိာ်မုၢ်ခၢၣ်စးတ ဖၣ်ကပၣ်ယုၣ်လၢ တၢ်တဲကျဲၤထံၣ်ရီၢ်ကီၢ်သဲး ဂ့ၢ်ဝီတၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤ ဒ်နီၣ်ဂံၢ်နီၣ်ဒူးလၢအက ထီၣ်အသးသ့မ့တမ့ၢ်တၢ်ဟ်ပနီၣ်အနီၣ်ထီၣ်လၢအကြးအဘၣ်အဖီခိၣ်” န့ၣ်လီၤ.

၄. တၢ်တဲကျဲၤထံၣ်ရီၢ်ကီၢ်သဲးတၢ်ဖဲတၢ်မၤတက့ၢ်(Framework for political dialogue) လၢတၢ်တဲကျဲၤထံၣ်ရီၢ်ကီၢ်သဲးတၢ်မၤတက့ၢ်အ ပူၤလၢကညီဒိကလုာ်စၢဖျိၣ်ပၣ်ယုၣ်လၢ တၢ်ငး အိၣ်ထီၣ်ဒီး အၢၣ်လီၤတူၢ်လိာ်ဝဲစ့ၢ်ကိးဟ်ဖျါဝဲဒၣ် လၢပုၤလၢအစိကမိၤအိၣ်တဖၣ် “ကဂ့ၢ် ကျဲးစၢပျဲဝဲပိာ်မုၢ်(၃၀)မူးကယၤလၢ ကပၣ်ယုၣ်မၤသကိးတၢ်လၢ တၢ်တဲကျဲၤ ထံၣ်ရီၢ်ကီၢ်သဲး ဂ့ၢ်ဝီအပူၤဒ်ပုၤပၣ် ယုၣ်မၤသကိးတၢ်အနီၣ်ဂံၢ်အဖီခိၣ်” န့ၣ်လီၤ. ကီၢ်ပယီၤပဒိၣ်ဒီး ခ့ၣ်အဲၣ် ယုၣ်ကညီဒိကလုာ်စၢဖျိၣ်ကရၢအံၤအဝဲသ့ၣ်အိၣ်ဒီးတၢ်အၢၣ်လီၤသးလၢထံၣ်ကီၢ်ဘိမုၢ်အမဲာ် ညါမုၢ်ဂုၤ,လၢထံၣ်လီၢ်ကီၢ်ပူၤမုၢ်ဂုၤဒီးလၢ တၢ်ဘျုးခိၣ်သ့ၣ်အပူၤမုၢ်ဂုၤန့ၣ်လီၤ. ဘၣ်ဆၣ်တၢ်နီၢ် တခီအဝဲသ့ၣ်တမၤထွဲဝဲဒံးအတၢ်အၢၣ်လီၤအသိးဘၣ်. လၢတၢ်န့ၣ်အယိပယုထီၣ်လၢဒ်အ ဝဲသ့ၣ်တၢ်အၢၣ်လီၤအိၣ်ပာ်အသိးကမၤလၢထီၣ်ပျဲထီၣ်ဒီးမၤဖျါထီၣ် အမိၢ်လံာ်မိၢ်ပျါန့ၣ် လီၤ.

တၢ်နီၤနီၤလၢကဲထီၣ်သးတခါ

၁.ကီၢ်ပယီၤပဒိၣ်ဒီး ခုၣ်အဲၣ်ယုၣ်ကညီဒီကလုာ်စၢဖျိၣ်ကရၢအံၤလၢ အဝဲသ့ၣ်တၢ်ဘျၢခိၣ် သ့ၣ်အပူၤမ့ၢ်ဂၤ, ဒီးထံလီၢ်ကီၢ်ပူၤဒီး ထံဂၤကီၢ်ဂၤအလံာ်ပံးယၢ်အပူၤ မ့ၢ်ဂၤအဝဲသ့ၣ်ဆဲး လီၤအမံၤဒီးအၢၣ်လီၤသးလၢ စိၣ်ကဖိထီၣ်ပိာ်မုၢ်, မၤလီၤမၢ်ကွံာ်တၢ်ကွၢ်တလီၤထီဒါ ပိာ်မုၢ် ဒီးကဒုးပၣ်ယုၣ်ပိာ်မုၢ်လၢ တၢ်တိခိၣ်ရီၢ်မဲဒီးထံရၢကီၢ်သဲးအပူၤန့ၣ်လီၤ. ဘၣ်ဆၣ်တမၤ လိာ်ထီၣ်ဖးထီၣ်ဝဲဒ်အတၢ်အၢၣ်လီၤအသိးဘၣ်.တၢ်ကွၢ်တလီၤပိာ်မုၢ်ပိာ်မၤလၢကီၢ်ပယီၤ အပူၤအံၤတဟါမၢ်ဒံးဘၣ်ဒီး အိၣ်တုၤဒံးမ့ၢ်မဆါတနံၤအံၤလီၤ. ပမ့ၢ်ကွၢ်က့ၤအဘူးကတၢ် လၢ တၢ်သ့ၣ်ထီၣ်တၢ်မုၢ်တၢ်ခုၣ် အပူၤပိာ်မုၢ်တဖၣ် အတၢ်ပၣ်ယုၣ်မၤသကိး တၢ်အိၣ်စ့ၤဒိၣ် မးဒီးတနီၤနီၤတအိၣ်ဒၣ်လဲၣ်ဘၣ်.ကွၢ်လံာ်တိၤယုၣ်အဖီလၢအံၤတက့ၢ်.

တၢ်တဲရဲၣ်ကျဲၤကမံးတံာ်	ပုၤတဲသကိး တၢ်	ပိာ်မုၢ်တၢ်ပၣ်ယုၣ် ၃၀% ပိာ်မုၢ် က ဘၣ်အိၣ်	ပိာ်မုၢ် တၢ်ပၣ် ယုၣ် လိာ်ဒံးဝဲ
(NCCT)ကမံးတံာ်အပူၤ	ပိာ်မုၢ်(၁)ဂၤ ပိာ်ခွါ(၁၅) ဂၤ	ပိာ်မုၢ်(၅)ဂၤ ပိာ်ခွါ(၁၀)ဂၤ	၄ဂၤ
ခိၣ်နီၤဒိၣ်ထီ(SD)	ပိာ်မုၢ်(၂)ဂၤ ပိာ်ခွါ (၁၃) ဂၤ	ပိာ်မုၢ်(၅)ဂၤ ပိာ်ခွါ(၁၀)ဂၤ	၃ဂၤ
ကီၢ်ပယီၤပဒိၣ်(UPW C)	ပိာ်မုၢ်(၂)ဂၤ ပိာ်ခွါ(၅၀) ဂၤ	ပိာ်မုၢ်(၁၆)ဂၤ ပိာ်ခွါ(၃၆)ဂၤ	၁၄ဂၤ
တၢ်မၤလိာ်ထီၣ်ဖးထီၣ် တၢ်ကမံးတံာ်(JICM)	ပိာ်မုၢ်(၀)ဂၤ ပိာ်ခွါ (၁၆) ဂၤ	ပိာ်မုၢ်(၅)ဂၤ ပိာ်ခွါ(၁၁)ဂၤ	၅ဂၤ
တၢ်တဲသကိးတၢ်မုၢ်တၢ် ခုၣ်ကမံးတံာ်(UPDJC)	ပိာ်မုၢ်(၃)ဂၤ ပိာ်ခွါ(၄၅) ဂၤ	ပိာ်မုၢ်(၁၄)ဂၤ ပိာ်ခွါ(၃၁)ဂၤ	၁၁ဂၤ
တၢ်ကွၢ်စ့ၣ်ကယၢ်တၢ်ပတုာ် တၢ်ခး(JMC)	ပိာ်မုၢ်(၀)ဂၤ ပိာ်ခွါ (၂၆) ဂၤ	ပိာ်မုၢ်(၈)ဂၤ ပိာ်ခွါ(၁၈)ဂၤ	၈ဂၤ

ကညီပိတ်မုန်ကရု တာ်ဟူးတာ်ဂဲလောတာ်တုးသီးထဲသီးဒီး တာ်န့ၣ်လီၤပၣ်ယုာ် လာတာ်သ့ၣ် ထီၣ်တာ်မုန်တာ်ခုၣ်အပူၤအဂီၢ်

ကညီပိတ်မုန်ကရုတာ်ပညိၣ်(၇)ထံၣ်အကျါ(၄)ထံၣ်ဟ်ဖျါထီၣ်ဘၣ်ယး တာ်မၤလီၤ မၢ်ကွံာ် တာ်ဆိၣ်တာ်မၤန့ၣ်လီၤကညီပိတ်မုန်အဖီခိၣ်, တာ်သးထီထီၣ်ကညီပိတ်မုန် အထံၣ်ရူၢ်ကီၢ်သး တာ်သ့ၣ်ညါန့ၣ်ဟံၢ်,တာ်ကန့ၣ်ဟံၢ်ကညီဒီးကလုာ်စာ်ဖျိၣ်ကရုကျဲသန့ဒီးန့ၣ်လီၤပၣ်ယုာ်လာက ညီတာ်သဘူအဂီၢ်ပွဲၤဒီးတာ်သ့ၣ်ဆူၣ်သးဂဲ, ဒီးကဒီးန့ၣ်ဘၣ်ပိတ်မုန်ခွဲးယာ်, တာ်ထဲသီးတုး သီးအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

ကညီပိတ်မုန်ကရုဟူးဂဲဒီး ဟ်လီၤတာ်ဖံးတာ်မၤအါမးဒ်သီး ကညီပိတ်မုန်တဖၣ်ကထူၣ်ဖျဲး ထီၣ်ကွံာ်လာတာ်ဆိၣ်တာ်မၤန့ၣ်ဒီးကဲထီၣ်ခိၣ်န့ၣ်ဒီးပၣ်ယုာ်လာပှၤတတပူၤအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.ပဒး အိၣ်ထီၣ်ကညီပိတ်မုန် သးစာ်ခိၣ်န့ၣ်တာ်မၤလိကွံာ်လၢ ပိတ်မုန်သးစာ်တဖၣ်အဂီၢ်ဒီး သိၣ်လိအ ဝဲသ့ၣ်လၢ ကန့ၣ်ဟံၢ်အါထီၣ်ဘၣ်ယး ပှၤတတတာ်ဖံးတာ်မၤ တာ်တီခိၣ်ရိၣ်မဲဒီး ပၣ်ယုာ်လာတာ် မၤတာ်ဆာတ်လၢ အနီၢ်ကစာ်ဒဲအပှၤတတပူၤန့ၣ်လီၤ. ပဟ့ၣ်စ့ၢ်ကီၢ်တာ် သ့ၣ်ထီၣ်တာ် သ့တာ်ဘၣ်အကံၢ်အစီလၢ ကညီပိတ်မုန်ခိၣ်န့ၣ်တဖၣ်အအိၣ်ဒ်သီး ကန့ၣ်ဟံၢ်တာ်ကရုကရိ တာ်ဖံးတာ်မၤ,တကီၢ်ခါထံၣ်ရူၢ်ကီၢ်သး, ကီၢ်ပယီၤထံၣ်ရူၢ်ကီၢ်သး,တာ်တီခိၣ်ရိၣ်မဲဒီး န့ၣ်လီၤပၣ် ယုာ်လာတာ်ဖံးတာ်မၤအပူၤကသ့အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.ပအိၣ်ဒီးတာ်သ့ၣ်ထီၣ်တာ်မုန်တာ်ခုၣ်တာ်တိာ် ကျဲဒီးဟ့ၣ်ခိဟ့ၣ်နီၤခိၣ်န့ၣ်ဒီးကမျါဘၣ်ယးတာ်သ့ၣ်ထီၣ်တာ်မုန်တာ်ခုၣ်အဂ့ၢ်န့ၣ်လီၤ.

ကညီပိတ်မုန်ကရုမၤသကိးတာ်ဒီး ကီၢ်ပယီၤပိတ်မုန်ကရု (WLB) လာတာ်မၤ အါထီၣ်တာ်သ့ တာ်ဘၣ်, တာ်ကတိၤန့ၣ်ခဲးတာ်လၢကီၢ်ပယီၤဂ့ၢ်ဝီ, ပိတ်မုန်ဒီးဖိသၣ်တဖၣ် ဒီးတာ်သဘံၣ်ဘၣ် လၢအအိၣ်လၢပဟီၣ်ကဝီၤဒ်သီးထံၣ်ဂုၤကီၢ်ဂၤကထံၣ်သ့ၣ်ညါဒီးမၤစၢၤပူၤအဂီၢ်လီၤ.ဘၣ်ယး ဒီးတာ်သ့ၣ်ထီၣ်တာ်မုန်တာ်ခုၣ်ဒီးယုထီၣ်လၢပိတ်မုန်ကပၣ်ယုာ်လာတာ်တီခိၣ်ရိၣ်မဲအပူၤ,တာ် မၤတာ်ဆာတ်အပူၤဒီး တာ်မုန်တာ်ခုၣ်အပူၤန့ၣ်လီၤ. ပယုထီၣ်လာတာ်တဲသကိး တာ်မုန်တာ် ခုၣ်အပူၤလၢပိတ်မုန်ကဘၣ်ပၣ်ယုာ် ဘၣ်ဆၣ်တဘျီတခိၣ်တာ်ဟ့ၣ်ပှၤလၢ ကထီၣ်ဒိကန့ၣ် တာ်န့ၣ်လီၤ.လာတာ်ပၣ်ယုာ်ဒ်ခါစးတခိပတဒီးန့ၣ်ဘၣ်တာ်ခွဲးတာ်ယာ်နီတဘျီဘၣ်.

ပမ့ၢ်ကွံာ်ကဒါက့ၤကညီပိတ်မုန်တဖၣ်လၢ တာ်ဟံၢ်ဆာတာ်ဖံးတာ်မၤ အပူၤအဝဲသ့ၣ်ဂဲပျါဂဲ ဆူးဒီးဟ့ၣ်လီၤတုာ်အသးအိၣ်အါမးန့ၣ်လီၤ. ကညီပိတ်မုန်အါဒ်အါဂမ့ၢ်တပၣ်ယုာ် လာတာ် ဒူးပူၤဒ်ပှၤဖိၣ်စုကဝဲအသီးဘၣ်ဆၣ် မၤစၢၤဆိၣ်ထွဲသူးဖိ, ခိၣ်န့ၣ်လၢကျဲအကလုာ်ကလုာ် န့ၣ်ပသမၤအလီၢ်တအိၣ်ဘၣ်. မိၢ်အါဂၤဘၣ်ကွံာ်လုာ်ဒိၣ်ထီၣ်ဖိဒီး ဆိၣ်ထွဲမၤစၢၤဝဲအဝဲ သ့ၣ်မၤတာ်ဟံၢ်ဆာအတကီၢ်န့ၣ်လီၤ. ကညီပိတ်မုန်ဒ်နီၢ်ခါရံး, လူဝံးစၣ်ဘဲစၣ်, ဖဲမဲရံၤအိ အံၤဖိၣ်ထီၣ်စုကဝဲတီခိၣ်ရိၣ်မဲဒီးမၤစၢၤဘၣ်ကီၢ်သူလုၤန့ၣ်လီၤ.ဖဲတာ်ဒူးတာ်ယာ်ဆုအဆာ

ကတိတ်အခါသဝီသးပျ်မုၣ်တဖၣ်ဒၣ်လဲၣ်တီၣ်ခိၣ်ရိၣ်မဲၣ်ဒူသဝီန့ၣ်လီၤ. တုၤခဲအံၤဒၣ်လဲၣ်ကညီ
ပိၣ်မုၣ်ခိၣ်န့ၣ်တဖၣ်ဒီးကညီပိၣ်မုၣ်လၢဖျိးစိၣ်ပဒိၣ်နီၣ်စံၣ်ဖိရၤစ့ၣ်, သးခိၣ်ကျၢၢ်ဖိစ့ဒုကဲ,
သရၣ်မုၣ်ဖးဒိၣ်စ့သ့ယၣ်ဒီး ပဒိၣ်နီၣ်မ့ၣ်ဖိတဖၣ် တီၣ်ခိၣ်ရိၣ်မဲၣ်တၢ်န့ၣ်လီၤ. ပနၢ်လၢပိၣ်မုၣ်တ
ဖၣ်မၤတၢ်သ့ဒီးပၣ်ယုၣ်လၢတၢ်တီၣ်ခိၣ်ရိၣ်မဲၣ်ဒီးတၢ်မုၣ်တၢ်ခုၣ်သ့ဒီးပိၣ်ခွါအသိးန့ၣ်လီၤ.

တနံၣ်အံၤ(၂၀၁၆)နံၣ်လၢ တၢ်မၤလၢကပီၤဟီၣ်ခိၣ်ဒီးဘၣ် ပိၣ်မုၣ်အမုၢ်နံၤပျဲၤထီၣ်(၁၀၅)ဝီ
အံၤပဟ်ဖျါထီၣ်ကညီပိၣ်မုၣ်အါန့ၣ်အဂၤ(၅၀)လၢအဝဲသ့ၣ်မုၢ်ပျဲၤလၢဖျိးစိၣ်လၢတၢ်လီၤဒီးတၢ်
မၤအကလုာ်ကလုာ်န့ၣ်လီၤ. တကတိတ်ပီၤပယုၣ်ထီၣ်စ့ၣ်ကိးလၢ တၢ်ကဒုးပၣ်ယုၣ် အါထီၣ်ပ
ဝဲကညီပိၣ်မုၣ်တဖၣ်လၢတၢ်တီၣ်ခိၣ်ရိၣ်မဲၣ်ဒီးတၢ်သ့ၣ်ထီၣ်တၢ်မုၣ်တၢ်ခုၣ်အပူၤန့ၣ်လီၤ.